

VASAKUKÄELISUSEST JA KIRJAHARJUTUSTEST

Uuringute järgi hinnatakse vasakukäeliste osakaaluks inimeste seas 12–15%, kusjuures nende arv on viimase poolsajandi vältel Euroopas kasvanud üle kolme korra. Niisugune tõus on tõenäoliselt tingitud sellest, et loomu poolest vasakukäelisi ei püüta enam ümber õpetada, nagu seda iseäranis jõuliselt tehti veel 1960ndatelgi. Vasakukäelisuse põhjuste välja-selgitamisega on tegelnud eri valdkondade spetsialistid meedikutest-psühholoogidest sotsioloogideni, ent kindlat vastust küsimusele, miks osa inimesi on vasakukäelised, seni ei ole.

Koolibri staažikas autor Pilvi Kula on oma doktoritöös uurinud vasakukäeliste laste toimetulekut koolis. Kaks aastat tagasi oli plaan kirjastada väitekirja põhjal valminud käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele. Selle teoreetilise materjali suure mahu ja akadeemilise käsitluslaadi tõttu osutus aga otstarbekamaks koostada töö praktilisemast osast toekas nõuandelisa autori varasemasse vasakukäeliste kirjavihikusse. Sarjas „Valmistume kooliks“ ilmunud „Kirja eelharjutused vasakukäelisele lapsele“ on olnud paratamatult vähest kasutajaskonda arvestades – õpetajate hinnangul on vasakukäelisi lapsi klassis ikka vaid paar – väga populaarne ja selle kordustrukki kavandades oli võimalik vihikusse lisada mahukam, kuid siiski praktilise loomuga saatesõna. Süvahuviline leiab põnevat lugemist Pilvi Kula doktoriväitekirjast „Õpilaste vasakukäelisusest tulenevad toimetuleku iseärasused koolis“ (TLÜ Kirjastus, 2008).

Oma töös on Pilvi Kula saanud kinnitust seisukohale, et kõige rohkem raskusi ilmneb vasakukäelistel kirjutama õppimisel, ning selgitab: „Kirjutamiskeskkonnad tulenevad vasakukäeliste laste füsioloogilisest eripärast, sest traditsiooniline kirjutamine ei arvesta vasakukäeliste laste liigutuste sooritamise loomupärasust ja kirjutamise suunda.“ Põhilise järeldusena tõi autor välja selle, et vasakukäelisus ei ole takistuseks edukaks toimetulekuks koolis, kui lapse tugevaid ja nõrku külgi on varakult märgatud ja nende arendamist teadlikult suunatud.

Vasakukäelise lapse teadliku õpetamise ja suunamisega tuleks alustada võimalikult varakult, tavaliselt ilmneb vasakukäelisus

selgesti neljandaks-viiendaks eluaastaks. Jälgida tuleks last tegevustes, mis eeldavad täpsust, osavust ja jõudu – sedakaudu selgub domineeriv käsi. Uuendatud harjutusvihikus on käelisuse määramiseks esitatud kaks lihtsamat meetodit, mida on lihtne kasutada ka lapsevanematel.

Kirjutamisvalmidus kujuneb tavaliselt 5–7-aastastel lastel. Puhttehnilise kirjutamisoskuse kõrval on oluline lapse psüühiline ja kognitiivne valmisolek. Enne kui asuda tähti ja sõnu kirja panema, tuleks sooritada võimalikult mitmekesiseid kirja eelharjutusi. Vasakukäelisel lapsel on paremakäelisega võrreldes sagedamini probleeme lehepinnal orienteerumisega, tema loomupärane kirjutamissuund on paremalt vasakule, esineb peegelkirja. Et valdavalt paremakäeliste maailmas toime tulla, vajavad niisugused lapsed rohkem juhendaja tähelepanu ja tuge.

Kirja eelharjutuste vihikus on kopeerimis- ja lõdvestavaid harjutusi, harjutusi rütmilise kõne saatel, tähtede ja numbrite kirjutamise eelharjutusi. Võrreldes n-ö tavalise, paremakäelisele lapsele koostatud vihikuga on esitatud rohkem rütmisalme. Neid võib juhendaja ise vabalt juurde otsida või välja mõelda. Sobivad luuletused, liisusalmid, mõistatused – kõik vormid, milles on tajutav selge rütm ja mida saab rütmiliselt lugeda. Laps kordab värssi ja salmi ning sooritab samal ajal harjutust. Erisuguste kirjutamisliigutuste suund on iga elemendi juures näidatud noolega, taotletakse ülalt alla ja vasakult paremale liikumise sujuvust – küllaldane vilumus on kirjutamisoskuse vajalik eeldus. Vihiku eesmärk on kujundada ka lehel orienteerumise oskust, omandada mõisted üleval, all, keskel, paremal ja vasakul, arendada lapse silmamõõtu, käe ja silma koostööd, tähelepanu, vaatlus- ja mõtlemisoskust, püsivust.

Vasakukäelisus ei ole puudus, mis takistab igapäevaelus ja koolitöös toimetulekut, vaid on tunnustusväärne eripära. Vasakukäelisele lapsele tuleb lihtsalt anda rohkem aega kirjutamisoskuse ja -vilumuse omandamiseks. Jätkugu lapsevanemal ja õpetajal selleks kannatlikku meelt!

Margit Ross,
toimetaja